

KUR'AN I POSLANIK NE KAZUJU DA SE ŽENA SMIJE TUĆI I ZLOSTAVLJATI

Abdulhamid A. Ebu Sulejman: *Bračne nesuglasice – Vraćanje ljudskog dostojanstva posredstvom viših ciljeva Šerijata*, Centar za napredne studije i Ženski edukacioni centar Nahla, Sarajevo, 2009. godina

Činjenica koju nam potvrđuju sve zvanične statistike da se 98% nasilja u porodici vrši nad ženom, te da nasilja u porodici nije, na žalost, pošteđena niti žena muslimanskih zajednica diljem islamskoga svijeta kao i to da procenat nasilja nad muslimankama u pojedinim zemljama poput Katara prelazi 30%, nužno nameće zapitanost da li je to i porodica, koja bi u islamu trebala biti kolijevka mira i spokoja, zapala u neku vrstu krize. Istovremeno, kako je to moguće znamo li da se poštivanje ljudskog dostojanstva svih članova porodice već petnaest stoljeća promovira kao istinski islamski princip naglašen kroz brojne kur'anske ajete i praksu Poslanika s.a.v.s., osobito kada je u pitanju njegov odnos prema suprugama. Brojni su kur'anski ajeti koji govore o zajedničkom životu utemeljenom na ljubaznosti, međusobnom dogovoru između muža i žene, te životu u ljubavi i samilosti. Znamo i to da kao Objava za sva vremena Kur'an ne tretira samo dobre odnose među supružnicima već i trenutke kada su ti odnosi zategnuti. Kur'an u svakoj situaciji ima za cilj očuvanje integriteta porodice i naglašava da ljudi treba da se ljubazno odnose jedni prema drugima čak i u periodu nesuglasica i pri tome predlaže različite strategije koje supružnici treba da slijede u kriznim situacijama. Svaka vrsta analize vratit će nas na negdje već iskazanu konstataciju, da temeljne kur'anske i hadiske istine i islamska stvarnost, makar u kontekstu priče o ženi, već odavno ne korespondiraju ili se to dešava samo sporadično.

Zalazeći tamo gdje drugi nisu, jer je lakše slijepo prihvatiti tuđe interpretacije i razumijevanja "svetih područja" i maksimalno koristeći otvorena vrata idžtihada, jedan suvremeni islamski mislilac Abdulhamid A. Ebu Sulejman u svojoj knjizi *Bračne nesuglasice – Vraćanje ljudskog dostojanstva posredstvom viših ciljeva Šerijata*, za čije publikovanje na bosanskom jeziku zahvalnost pripada *Centru za napredne studije* i

Ženskom edukacionom centru Nahla (knjigu je sa engleskog prevela Elmina Mušinović), u naponu životne i profesionalne karijere odlučio se posvetiti temi „udaranja žena“, poručujući da će se buđenje ummeta iz trenutnog stanja depresije i razdora u stanje optimizma i jedinstva desiti jedino ako muslimanska porodica istinski postane mjesto spokoja, ljubavi i samilosti.

Nasilje u porodici, a posebno nasilje nad ženom, nema nikakve veze sa kur'anskim porukama niti postupcima Poslanika Muhameda s.a.v.s.. Čuvanje porodice i njegovanje dobrih međuljudskih odnosa je od krucijalne važnosti posebno kada su u sve to uključena i djeca. Poštovanje ljudskog dostojanstva svih članova porodice promovira se kao istinski islamski princip. Naglašavajući da je stvarni duh bračnih odnosa oblikovan osjećanjem ljubavi i samilosti i obavezom zaštite, te da su vodeći faktori u takvoj vezi ljubav, samilost i dobročinstvo, Abdulhamid Ebu Sulejman, imajući u vidu stvarnost društvenih odnosa u savremenim muslimanskim društvima, konstatira sa žalošću da su žene često izložene psihičkom i fizičkom zlostavljanju i maltretiranju. Prisila i tjelesno kažnjavanje nikad ne mogu biti sredstvo održavanja ljubavi između supružnika niti način uspostavljanja prisnosti i povjerenja među njima.

Kao jedan od rijetkih i odvažnih muslimanskih mislilaca Abdulhamid Ebu Sulejman u svojim izučavanjima i interpretiranjima kur'anskog teksta zalazi u područja koja su za mnoge prije njega zaobilazena ili ostavljena u sferi svetog i nedodirljivog. Zanimljiva je njegova kontekstualna interpretacija glagola *daraba* i tvrdnja da on ne označava zadavanje fizičke ili psihičke boli i da su neki muževi zloupotrijebili ovaj kur'anski izraz kako bi opravdali svoju okrutnost prema suprugama koje su opet morale trpjeti takvo zlostavljanje zato što su bile zabrinute za djecu ili zbog socijalne i finansijske nesigurnosti. Ebu Sulejman nas podsjeća da je opće značenje glagola *darabe* u kur'anskom kontekstu *razdvojiti, udaljiti se, otići, napustiti*, za šta se nalazi i uporište u Poslanikovoj praksi. Nadati se da će ova promišljanja koja iščitavamo u knjizi koja je predmet ovog našeg prikaza biti od koristi svim budućim prevodiocima značenja kur'anskog teksta, kao i mufesirima novih generacija.

Knjiga predstavlja jedan novi pristup tumačenju nekih od žarišnih tačaka kur'anskog teksta i u tom smislu potiče na nova promišljanja, iščitavanja, interpretaciju i razumijevanje uvijek aktualnih i važnih

relacija unutar muslimanske porodice. Jer, kako zaključuje i sam autor, "mnoga od današnjih shvatanja našeg ummeta su neadekvatna i pogrešna. Uzrok tome je dug historijat sukoba unutar njegovih frakcija kao i utjecaj nekih neislamskih kultura i filozofija koje zamagljuju današnju percepciju ummeta. Štaviše, na razumijevanje Objave i njenih ciljeva i primjene u svakodnevnom životu često utječe prevaga ljudskog znanja u određenom vremenu i prostoru. Zato je neophodno da učenjaci našeg vremena mudro i neumorno nastave kritički preispitivati takva pitanja, oslobađajući ummet uvriježenih pogrešnih stajališta i ispunjavajući ciljeve Šerijata." Ovaj istraživački rad sam autor, Abdulhamid Ebu Sulejman, ostavlja u okvirima idžtihada utemeljenog na holističkom pristupu islamskom zakonodavstvu, što i jeste nužnost vremena koje živimo.

Zehra ALISPAHIĆ

U POTRAZI ZA PRIPADANJEM U EVROPI KOJA SE MIJENJA

("Identity - The search for belonging in a Changing Europe", ur. M. Tanner, Balkan Fellowship for Journalistic Excellence, Sarajevo, 2009. godine)

Publikacija pod naslovom "Identitet - potraga za pripadnošću u Evropi koja se mijenja" objavljena je u novembru 2009. godine kao godišnje izdanje Balkanskog partnerstva za novinarsku izvrsnost. Partnerstvo je osnovano 2007. godine od strane Robert Bosch fondacije i ERSTE fondacije u suradnji sa Balkanskom mrežom za istraživačko novinarstvo (the Balkan Investigative Reporting Network - BIRN). U postojećem ambijentu zemalja u tranziciji politika i krupni kapital vrše stalni utjecaj i miješaju se u uređivačku politiku, posebno politiku izvještavanja, koja svoju punu funkciju ostvaruje tek potpunom slobodom. Tabloidizacija, odnosno senzacionalizam u novinarskom poslu, kao i pad prodaje printanih medija, usljed razvoja novih komunikacijskih tehnologija, čine posao ozbiljnog izvještavanja još težim. Kako to i naglašava Gordana Igrić, ispred BIRN-a, u svojoj uvodnoj riječi, novinar danas, poput radnika u fabrici, ima zadatak proizvoditi što više i što brže, bez mnogo prostora za serioznu provjeru činjenica o pitanju po kojem izvještava. Takvo shvatanje novinar-

skog posla, uz već famoznu recesiju, čini slanje novinara na istraživačka putovanja pukim trošenjem dragocjenih resursa. Istovremeno, raste potreba za izvještavanjem o zajedničkim pitanjima zemalja regije, naročito ako se ima u vidu njihova težnja za priključenjem Evropskoj uniji. Uvidajući takvu medijsku scenu i ograničavajuće faktore slobodnog i odgovornog novinarstva, osnovano je Partnerstvo u cilju podrške novim generacijama novinara u zemljama regije, koji se potiču na istraživačko novinarstvo te posebno bavljenje pitanjima od regionalne važnosti i, razumljivo, iz regionalne perspektive. Od svog osnivanja Partnerstvo godišnje raspisuje natječaj po određenoj aktuелnoj temi, te se na kraju godine određen broj najboljih radova objavljuje u godišnjaku. Pitanje identiteta kao tema Programa za 2009. godinu privukla je, prema riječima uednika, značajnu medijsku, ali i pažnju šire javnosti, dokazujući da svaki od objavljenih radova ima potencijal da nadahne debatu, odnosno razgovor o identitetu/ima u zemljama jugoistočne Evrope.

Zapitanost o identitetu/pripadnosti dio je ljudske povijesti od njenog početka. Čovjek kao pojedinac oduvijek želi pripadati i biti dio određene zajednice. Takva potreba egzistira paralelno sa impulsivnom potrebom drugačije naravi - dijeliti se i razlikovati. Radi se o ljudskim potrebama koje ne isključuju obavezno jedna drugu i potpuno legitimno dolaze do izražaja u različitim poljima ljudskog djelovanja. Pitanje identiteta svoju posljednju eksploziju doživljava sa padom komunizma i raspadom Jugoslavije. Ono što je do jučer smatrano temeljem zajedničkog identiteta - Bratstvo i jedinstvo - početkom 90-ih godina prošlog stoljeća prerasta u temelj za sukob. Izgleda kako se identitet ne stvara represijom i parolama, makar takva nastojanja trajala skoro 50 godina. Ono što je do tada stavljano u drugi plan (nacionalno) ili čak potiskivano pod izgovorom zaštite naroda (vjera) postaje dominantno u određenju i naglašavanju novih slojeva identiteta na ovim prostorima. "Mješoviti brak kao teret, a ne sloboda izbora", "Bosanski muslimani: prijatnija ili šansa za Evropu?", "Romi povratnici sanjaju o Njemačkoj" samo su dio naslova objavljenih u godišnjaku za 2009. godinu. Tema Sabine Nikšić "Bosanski muslimani: prijatnija ili šansa za Evropu?" čini se ne gubi na aktuелnosti. Zbunjenost Bošnjaka promjenama koje su nastale 90-ih godina o nekim temeljnim pitanjima traje, različitim intenzitetom, do danas. Pitanja nacionalnog (državlanskog) određenja,

etničke pripadnosti, vjerske opredijeljenosti, evropske perspektive čine dio pitanja o identitetu na koji bosanski muslimani i dalje traže odgovor. Neodgovoran odnos politike, koja pitanjima identiteta manipulira na dnevopolitičkom nivou, ali i drugih subjekata odmažu i dodatno usložnjavaju problem. U debati o identitetu, iz ugla Bošnjaka, odgovornosti se ne mogu lišiti niti ovdašnji mediji. Razumije se da pri tome govorimo o Javnom servisu, koji vrlo često, potpuno senzacionalistički pristupaju pitanjima od javnog interesa, sve više podsjećajući na otuđene centre moći sa ambicijom da budu neformalni kreatori političkog ambijenta i odnosa u zemlji. Religija jeste, s jedne strane, kako to u svom tekstu tvrdi Nikšić, doživjela trijumfalan povratak na javnu scenu nakon pada komunizma, te je usljed dugogodišnjeg potiskivanja moguće danas naći mnogo primjera nevjerodostojne i nedosljedne javne manifestacije i zloupotrebe vjere. S druge, pak, strane, upravo nas neki primjeri ponašanja javnih medija tjeraju na zaključak kako žale za vremenom (samo)cenzure i postojanja samo jednog zvaničnog pogleda na svijet i društvo. Kakvu reakciju možete očekivati od naroda koji je po svim relevantnim istraživanjima najveća žrtva rata u BiH 1992. - 1995. godine te, uostalom, pravosnažno potvrđenog genocida, kada se jedino njima (praktično, samo su Bošnjaci u pitanju) ne odobri bezvizni režim u zemljama regije? Mogu li se Bošnjaci osjećati izdanima kao i 1992. godine, jesu li za Evropu dobrodošli ili joj predstavljaju uteg i opasnost, samo su neka od pitanja koja se mogu iščitati iz istraživanja Sabine Nikšić, ali i današnjeg ambijenta na medijskoj sceni u BiH. Jedno od temeljnih pitanja, čije nerazumijevanje generira daljnje probleme, jeste pojam i sadržaj sekularnog u funkcioniranju države i odnosa u društvu. Rješenje tog, kao i mnogih drugih pitanja, jedino je u razgovoru sa sobom i drugima, stalnom vježbanju tolerancije za drugo i drugačije, te otvorenost za nova saznanja i iskustva. Samo tako moći ćemo izbjeći improvizacije i manipulatore, te makar dijelom odgovoriti na pitanje o pripadnosti(ma).

Dželaludin HODŽIĆ

AND THE WINNER IS... U.S. GOVERNMENT

Zadovoljavajući potrebu za zabavom i misificiranjem realnosti, film je superiorno uzurpirao čovjekov trenutak intimnosti koji je on, par stoljeća prije, usavršavao književnim djelima i kontemplirajućim monolozima. Možda ozbiljnija slabost u našem psihološkom pristupu fabulama sedme umjetnosti jeste apostrofirani strah od kritike prilikom stvarnog doživljaja klonirane realnosti razvučene na veliko platno. Film *Avatar* koji je u zadnjih par mjeseci svojom simulacijom političke, kulturno-ideološke, civilizacijske zbilje uz sci-fi maštu ponukao gledaoce na razmišljanje o savremenim geo-političkim „istinama“ nije uspio pobijediti, na zadnjoj dodjeli Oscara, nemoguće dokazivi ekonomski brak umjetnosti i politike. Na zadnjoj dodjeli najprestižnije filmske nagrade Oscar, čedo jednog takvog braka, film *The Hurt Locker*, prokazao nam je kako je najutjecajni žiri u izboru najboljeg filma zapravo političko-ekonomski krug moderatora društva iz kojeg je proizašao bijeg od realnosti ostvaren u filmovima. *Avatar* je priča o američkom vojniku koji se nađe na vanzemaljskoj planeti, gdje uz dužno poštovanje prema svojoj okupatorskoj zemlji, koja pokušava iskoristiti prirodno bogatstvo planete, smisao svog života nalazi u konekciji sa okupiranim stanovništvom. Radnja filma *The Hurt Locker* odvija se u Bagdadu gdje se nalazi američki ekspertni tim za demontiranje bombi. Dok nas je *Avatar* pokušao podsjetiti kako je rat institucija kao kraljevstvo i birokracija, prouzrokovan ne psihološkim faktorima, kao što je ljudska agresija, već željom za vlašću i slavom, i kako je uz sve žrtve rat rezultat „objektivnih uvjeta koji su ga činili korisnim i čija je posljedica bila izazivanje i povećanje ljudske destruktivnosti i okrutnosti“, kako kaže Fromm, *The Hurt Locker* nam je ukazivao na rat kao sumornu realnost sa tragičnim krajem u kojem su i okupator i okupirani žrtva te realnosti. *Avatar* govori o mogućim uzrocima ljudskih sukoba, dok *Locker* vodi gledaoca do empatije i suosjećanja sa posljedicama ljudskih sukoba. *Avatar* zahtjeva razumijevanje okupiranog, njegove kulture, identiteta, religije, psihologije, vrednota i života, dok *Locker* zahtjeva razumijevanje okupatora i njegove poteškoće pri okupaciji, koja pored destrukcije, u svom prvom civilizacijskom imperativu ima emancipaciju, oslobođenje i oplemenjivanje „divlje“ naravi okupiranog. *Avatar* okupiranog smatra drugačijim i posebnim, *The Hurt Locker*, pak, divljim i necivilizovanim. Tim rezonom *The Hurt*